ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO priedas

Nr. 396

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Tarnauti Tėvynei - ne vien kareivių pareiga

Su Lietuvos karininku, buvusiu specialiųjų operacijų pajėgų eskadrono „Erelis 02“ vadu Afganistane, patarėju Irake, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos viršininko pavaduotoju kariniam rengimui, pulkininku leitenantu Valerijumi ŠERELIU galima kalbėtis kaip su nemaža kovinės patirties ir solidžių apdovanojimų turinčiu kariu, vadu, kaip su dvi eilėraščių ir aforizmų knygas išleidusiu poetu, dramaturgu, bardų festivaliuose dalyvaujančiu dainuojamosios poezijos kūrėju... Tačiau šiandien norime pakalbinti jį kaip pedagogą, rengiantį būsimuosius Lietuvos karininkus, ir paklausti - kaip savuosius kariūnus (karo akademijos studentus) jis moko mylėti Tėvynę, idant šio - nebijokime prisipažinti - nūnai gerokai primiršto dalyko galėtume pasimokyti ir patys.

Rimvydas STANKEVIČIUS
„Respublikos“ žurnalistas

- Nežinau, kaip atrodo jums, bet mane jau ne tik liūdina, bet netgi gąsdina tolydžio vėstantis mūsų visuomenės santykis su Lietuva - savąja Tėvyne.

- Patriotizmo stoka neretai atsiranda iš nesuvokimo, o tas suvokimas, deja, Lietuvoje formuojamas nepakankamai. Prasideda viskas juk nuo mažučių, kasdienių dalykų. Antai praeivio replika: „Fe, visur šiukšlės, viskas apšnerkšta“... O kas tai padarė? Apie visuomenę, kuriai ir pats priklausai, neišeina sakyti „jie“, todėl nors nemalonu, bet tenka dalintis bendra atsakomybe: mes - mes patys tai ir padarėme, nes daugiau juk ir nėra kam...

Štai dabar rengiamos akcijos „Darom“, kai vieną dieną per metus demonstratyviai tvarkomės, o ką darom visas likusias metų dienas? Manau, meilė savajai Tėvynei ir prasideda nuo tokių visiškai paprastų dalykų, kaip: „Nešiukšlink savo aplinkos, gerbk tuos, kurie gyvena šalia tavęs, būk mandagus, bet neleisk savęs žeminti“...

Tai, ką dabar kalbu, jokiu būdu nėra instrukcija. Svarbu ne tiek pačios elgsenos normos, o tai, kad kiekvienas žmogus natūraliai jaustų, kaip jam dera elgtis ir kaip nedera. O tas natūralus jausmas ateina per asmeninį suvokimą, kas jis pats yra.

Išgirdęs klausimą: „Ar verta investuoti į saugumą?“, aš įprastai atsakau kitu klausimu: „O kaip tu įsivaizduoji savo ateitį?“ Juk jei neinvestuoji į savąjį saugumą - neinvestuoji ir į savąją ateitį. „Kariuomenės mums nereikia, nes niekas mūsų nepuls“?.. Tuomet verta atsisakyti ir ugniagesių, nes niekas mūsų šalyje nedegs. Ir, suprantama, gydytojų - nes niekas nesirgs...

- Kaip atsakytumėte kariūnams, ką reiškia žodis „Tėvynė“ ir kodėl kiekvienas turime jai tarnauti?

- 1993 metais rugpjūčio 31-ąją Lietuvą paliko okupacinė, buvusi Sovietų Sąjungos, kariuomenė. Menu, kai 2013-aisiais kelioms dešimtims savo bičiulių telefonu išsiunčiau žinutę: „Jau 20 metų, kai jie išėjo.“ Tarp atsakymų gavau vieną mane sukrėtusią žinutę: „O aš tą išėjimą jau ir pamiršau.“ Atrašiau tam žmogui, kad dar po dešimties metų jis bus pamiršęs ir tai, kad jie apskritai čia kada nors buvo atėję, o dar po dvidešimties jau nebeprisimins ir kas pats esąs.

Savąją tapatybę tegalime išsaugoti ją suvokę, o ją suvokti galima tik gebant pamatyti save aplinkoje, pastebint kitų tapatybes ir gebant jas palyginti. Lietuvoje ir kaimynystėje matome įvairias tapatumo grupes, matome tas, kurios vienaip ar kitaip yra susijusios, nes nesusijusios ne itin mus domina. Matome draugiškai nusiteikusias, o taip pat ir agresyvumo net neslepiančias tapatumo grupes, bandančias mus prispausti, priversti, suklaidinti ar įkalbėti daryti tai, ko daryti nenorime.

Nepamirškime, kad „norint išplauti smegenis, jų reikia turėti daugiau, negu reikia išplauti.“(citata iš knygos „5.56x100 šovusių į galvą arba auliniais batais pramintų minčių.“). Mums nė akimirkai nedera apsnūsti, nes vos prarasime savąjį tapatumą - labai greitai svetimi norai taps „mūsiškiais“.

> Šiandien kaip niekada yra būtina aiškiai žinoti, kas esi. Na, o žinoti, kas esi, neįmanoma nežinant, kur tavosios šaknys, iš kur esi atėjęs

Stasio Žumbio nuotr.

Šiandien kaip niekada yra būtina aiškiai žinoti, kas esi. Na, o žinoti, kas esi, neįmanoma nežinant, kur tavosios šaknys, iš kur esi atėjęs.

Pavyzdžiui, kad ir mūsų Trispalvė... Tarpukariu buvo svarstoma, kad gal šis spalvų derinys ne visai atitinka tautinį raštą, kad vietoj geltonos spalvos - labiau tiktų balta... Tačiau kai ši diskusija ir vėl buvo prisiminta 1990-aisiais, žmonės jau turėjo nenusveriamų argumentų. Jie sakė: „Ši vėliava jau tiek yra mūsų tautos krauju sulaistyta, kad tautinio rašto ar kokių kitų kriterijų atitikimas jau nebėra tiek svarbus.“

Beje, kategoriškai nesutinku su pasisakančiais, kad rezistencinis lietuvių pasipriešinimas buvo numalšintas 1956-aisiais. Tokiems aš atsakau: „O jūs pažvelkite į vėliavos spalvas manosios kario uniformos rankovėje ir dar kartą pagalvokite, ar tikrai esame „numalšinti“?“ Mūsų pasipriešinimo dvasia niekada nebuvo palaužta, todėl tvirtinu, kad šis pasipriešinimas tęsėsi iki minėtosios 1993-iųjų rugpjūčio 31-osios, kai pasibaigė galutine lietuvių tautos pergale - okupantų kariuomenės išvedimu.

Neleiskim sau net minties apie pralaimėjimą, nes tokiu būdu mes netiesiogiai aukštiname oponentus ir žeminame patys save. Savo tautos negalima žeminti - sava tauta reikia didžiuotis.

- O kaip šito pasiekti? Didžiuotis juk nepaliepsi?

- Taip, jokiu muštru tokių dalykų nepasieksi. Kiekvienas juos atrasti turi širdimi ir priimti asmeniniu apsisprendimu.

Mes didžiuojamės ne tada, kai mums pasiseka, o tada, kai mums pavyksta. Mes didžiuojamės, kai mums pavyksta tai, kas kartais atrodo nepasiekiama, kai pergudraujam priešą, kai pamatom, kad tai, ko mokėmės, duoda vaisių.

Pamenu, Afganistane, man būnant specialiųjų operacijų pajėgų eskadrono vadu, teko vadovauti įgudusiems, nemaža kovinės patirties turintiems kariams, kurie jau turėjo kuo didžiuotis. Tuojau pat pajutau, kad, jei pradėsiu: „Nuo šiol darysite viską taip, kaip pasakysiu aš“, nieko nebus, nepagrįsti nurodymai ir auklėjimas muštru neduos norimo rezultato, bet pasakius: „Vyrai, mūsų laukia rimtas darbas, kurio pabaigoje turėsime pasiekti šią vietovę ir užbaigti operaciją neutralizuojant šį taikinį. Gal turite kokių minčių apie tai?“, akimirksniu virtome komanda, o pasiūlymų išgirdau tokių, kad ne gėda buvo jų ir „pasiskolinti“.

Bendra veikla padaro mus vieningus, arba skirtingos veiklos, kurias vienija bendras tikslas. Tai galioja ne tik komandai, tai galioja ir bendruomenei, ir visuomenei.

Čia tiktų pacituoti ir vieną manąjį aforizmą, kurį įdėjau ir į knygą: „Jeigu nežinai, kur esi, tai ir eiti neturi kur.“ Šiuos žodžius derėtų suprasti ne vien karybos kontekste ir ne vien tiesiogine prasme. Manau, kur yra ir kur nori nueiti, turi aiškiai žinoti kiekvienas visuomenės narys, nepaisant to, ar jis kiemsargis, statybininkas ar politikas. O tarnauti Tėvynei juk ne tik kareivių, bet kiekvieno jos piliečio pareiga.

Karo akademijos strategijoje yra įvardytos dvi kertinės Karo akademijoje puoselėjamos vertybės: patriotizmas ir profesionalumas. Todėl savo kariūnų aš nė neklausiu: „Ar tu myli Tėvynę?“ Negaliu klausdamas palikti vietos neigiamam atsakymui, tegaliu klausti: „Kaip tu ją myli?“ - todėl, kad visos kario profesinės vertybės: ištikimybė Lietuvai ir jos interesams, asmeninis pasiaukojimas Tėvynės labui, ryžtingumas, sąžiningumas, pagarba, principingumas, drąsa juk ir yra patriotizmas. Jeigu apsisprendei tapti kariu, savaime tai reiškia, kad myli Tėvynę, nes priešingu atveju kam tu čia? Juk tai ne darbas - tai įžadai, gal net svarbesni negu įžadai kuriant šeimą.

- Ar turėtumėm apgailestauti, kad Lietuvoje stokojama tų, kas rūpinasi patriotizmo ugdyba. O kokia institucija turėtų tuo rūpintis? Mokykla?

- Be abejo, taip pat ir mokykla, ir žiniasklaida, ir kultūros žmonės, ir menininkai savaisiais kūriniais, o apibendrinant, tai man atrodo, kad neturėtų būti nė vieno, kuriam tai neturėtų rūpėti. Bet pirmiausia vertybes augančio vaiko sąmonėje turi sudėlioti šeima. Galbūt šiandien posakis „Šeima - tai mažiausia valstybės ląstelė“ kai kam skamba „archajiškai“, tačiau juk iš tiesų taip yra.

Prisimenu tokį savo gyvenimo epizodą: 1991-ieji. Tuo metu buvau Žemės ūkio akademijos studentas (esu diplomuotas miškininkas inžinierius) ir taip pat - Žemės ūkio akademijos savanorių būrio vadas. Kai sužinojau apie pučą (o buvo atostogų metas, tad tuo metu buvau įsidarbinęs sargu Klaipėdos jūrų klube), tuojau pat sėdau į autobusą ir nuvažiavau į Žemės ūkio akademiją, į savąjį būrį.

Buvome aštuoniese. Turėjome labai nedaug ginkluotės ir labai rimtą užduotį, kuri - žinojome, - jei priešas ateis, be jokių abejonių bus paskutinė mūsų užduotis. Tačiau neabejojome, kad liksime iki galo ir kad nė vienas iš čia esančių nepasitrauks.

Tą pačią savaitę buvo suplanuotos ir mano vestuvės. Į jas dėl minėtųjų įvykių atvykau vėluodamas, kai visi svečiai jau buvo susirinkę... Daliai svečių labai nepatiko, kad jaunikis vėluoja į savo paties vestuves, bet kai atėjo eilė kelti tostą mano tėčiui, jis pasakė: „Noriu pakelti taurę netgi ne už šią jauną šeimą, bet už savo sūnų, kuris lemiamą akimirką, kai reikėjo rinktis tarp asmeninių šeimos reikalų ir Tėvynės, pasirinko teisingai. Juk ar įmanoma šeimos gerovė, jei nebėra Tėvynės?“

- Jūsų tėvelis turbūt taip pat karys?

- Taip. Ir tėtė, ir abu seneliai... Manau, kad santykyje su savąja Tėvyne be išimties kiekvienas esame karys. Negana to, kiekvienas netgi esame ir vadas, nes mažiausias kovinis vienetas, kuriam vadovauji, visuomet esi tu pats.

Kodėl būti kraujo donoru yra naudinga?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo Nacionalinio kraujo centro Donorystės skyriaus vedėjas Giedrius BAKUČIONIS, Nacionalinės donorų asociacijos prezidentas Darius TUMŠYS, Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininkė Dangutė MIKUTIENĖ ir garbės donoras Vilius MARKEVIČIUS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

Redakcijos archyvo nuotr.

G.JAKAVONIS: Kokia šiuo metu donorystės situacija Lietuvoje?

G.BAKUČIONIS: Žiūrime, kaip Europa dirba, dirbam ranka rankon su visais Europos kraujo centrais, semiamės daug patirties. Per pastaruosius metus kraujo donorystėje įvyko didelis proveržis. Donorystės sistema šiuo metu yra mišri - gali žmonės aukoti kraujo neatlygintinai, kiti duoda už kompensaciją. Skaičiai gana geri, keičiasi žmonių sąmoningumas, daugėja norinčiųjų duoti kraujo neatlygintinai. 2014 metų pradžioje Kraujo centre buvo 25 proc. neatlygintinų kraujo donorų, o 2014 metų pabaigoje tokių jau buvo 60 proc.

Per 15 metų skaičiai apsivertė. Tada visoje Lietuvoje buvo 47 proc. neatlygintinų donorų, dabar pasiekėme 74 proc., ir donorų vis daugėja. Nuoširdi padėka visiems, kurie prisideda prie šios kilnios misijos.

Neatlygintina kraujo donorystė yra socialinis reiškinys. Nebėra taip, kaip anksčiau, kiek reikia, tiek atveža iš gamyklos, kiek reikia tiek paima iš darbuotojų, iš kariuomenės. Dabar stengiamės, kad žmonės tai darytų savanoriškai. Pagrindinis tikslas - kokiais 2020-aisiais pasiekti, kad neatlygintina donorystė būtų šimtaprocentė.

> Donorystė pagal savo esmę - tai visuomenės solidarumas. Niekas negali priversti būti donoru
>
> Darius TUMŠYS
> Nacionalinės donorų asociacijos prezidentas

D.TUMŠYS: Noriu paantrinti, kad kraujo donorystė labiau vertinama kaip socialinis reiškinys, o ne kaip medicinos, nes donoras šioje grandyje yra pats svarbiausias. Nebus donorų, nebus kraujo komponentų, jie nepasieks gydymo įstaigų ir pacientų. Iš tikrųjų donoras yra pradžia kovos dėl paciento sveikatos ir gyvybės.

Labai svarbu pasakyti, kad pasaulis irgi gali pasimokyti iš mūsų, - tai didžiulio progreso. Pastaruosius trejus metus stebiname Europos Sąjungos šalis senbuves: neatlygintinų donorų skaičius nuo 24-25 proc. šoktelėjo net iki 88 proc.

G.JAKAVONIS: Kiekvienas progresas turbūt neturi ribų...

D.MIKUTIENĖ: Pirmiausia norėčiau padėkoti donorams, kurie labai aktyviai įsiliejo į šitą procesą. Taip pat norėčiau priminti, kad mūsų Nacionalinis kraujo centras švenčia 70 metų sukaktį. Džiugu, kad bendromis visų pastangomis pavyko tą proveržį pasiekti.

Teisingai buvo paminėta, kad pagal Romos deklaraciją turime pasiekti šimtaprocentę neatlygintiną donorystę, kuri užtikrina maksimalų kraujo saugumą. Taip, pas mus kraujas yra saugus, labai džiaugiuosi, kad šioje srityje yra stabilumas, kad baigėsi įvairios peripetijos ir visuomenė visiškai kitaip žiūri. Jau įprasta, kad per šventes, muges ar kitus renginius stovi palapinės ir žmonės aukoja kraujo. Tai yra graži ir bendrystės, ir taurumo, ir jautrumo, ir pilietiškumo išraiška.

G.JAKAVONIS: Kas skatina savo kraujo duoti kitiems žmonėms?

V.MARKEVIČIUS: Galima sakyti, karjerą pradėjau dar tarnaudamas tarybinėje armijoje, jau tada daviau kraujo. Kaip sakydavo, suveždavo visus ir visi privalėjo duoti, išskyrus tuos, kurie sirgę gelta. Tuo metu daviau gal porą kartų. Vėliau donorystę primiršau, nes rūpėjo studijos. Paskui įvyko lūžis, tad nuo 2004 metų kraujo duodu reguliariai. Mažiausiai 4 kartus per metus ir tik neatlygintinai.

Labai gerai, kad tas lūžis dėl atlygintinos ir neatlygintinos donorystės įvyko. Anksčiau Kaune, Kanto gatvėje esančiame Kraujo centre, yra tekę matyti tokių žmonių, kurių kraujo tikrai nenorėčiau, kad būtų perpilta man ar mano artimiesiems. Kaip rašė Balys Sruoga: „Neša maždaug tris metrus prieš vėją.“ Tokių dabar tikrai nėra.

G.JAKAVONIS: Turit omeny išgėrusius?

V.MARKEVIČIUS: Taip. Iš tokių neimdavo, sakydavo, kad ateitų rytoj. Tokių asocialių ateidavo, nes jiems labai reikėdavo tų 40 litų. Vis šioks toks pinigas visoms gyvenimo reikmėms.

G.JAKAVONIS: Kaip jaučiasi žmogus, 4 kartus per metus duodantis kraujo? Nebūna bloga, silpna?

V.MARKEVIČIUS: Man tikrai ne.

G.JAKAVONIS: Kiek kartų per metus galima kraujo duoti? 10 kartų galima?

V.MARKEVIČIUS: Ne daugiau kaip 5 kartų per metus. Vyrai gali 5 kartus, t.y. kas du mėnesius. Šiais metais spėsiu tiek kartų duoti, praeitą trečiadienį daviau kraujo. Dėl savijautos... Man porą kartų yra buvę silpna, porą kartų per visą gyvenimą. O šiaip esu patyręs visokių istorijų. Kartą jaunas, gal 20 metų vaikinukas guli šalia manęs, žiūriu, akys virsta, jis darosi baltas kaip popierius, ir seselės atbėga: „Neužsimerk, neužsimerk, nenumirk.“ Kaip skruzdėlynas visi sujudo. Jam ir amoniako po nosimi, o jis varto akis... Būna ir tokių atvejų.

G.JAKAVONIS: Ne kiekvienas gali duoti.

V.MARKEVIČIUS: Gal po tam tikro donacijų skaičiaus organizmas adaptuojasi. Vienas iš tokių teigiamų dalykų yra tas, kad jeigu dažnai duodi kraujo, tai, neduok Dieve, pakliuvęs į avariją ir pradėjęs kraujuoti tiek nenusilpsi net netekęs trigubai daugiau kraujo negu kitas, kraujo niekada nedavęs. Organizmas adaptuojasi.

G.JAKAVONIS: Ar bendradarbiaujant su užsieniu galima iš kitur atsivežti kraujo ar juo keistis?

G.BAKUČIONIS: Kraujo iš užsienio atsivežti negalima, taip paprastai nepaimsi ir neįveši, kaip ir neišveši. Riboja įstatymai. Aišku, jeigu būtų didelių nelaimių, žemės drebėjimų, potvynių, kai kraujo poreikis yra didelis ir valstybė negalėtų krauju apsirūpinti visiškai, tuomet jau galima prašyti pagalbos valstybės lygiu. Bet iš esmės krauju apsirūpina pati valstybė. Nė vienas kraujo maišelis neiškeliauja į užsienį. Ir nė vienas kraujo maišelis neparkeliauja iš užsienio į čia. Per mano praktiką tokių dalykų nebuvo.

Nacionalinis kraujo centras krauju aprūpina absoliučiai visas Lietuvos ligonines, šiuo metu - 75, ir turi turėti rezervų. Nebūna taip, kad mes neturėtume rezervų. Jeigu matome, kad tas rezervas menksta, tada ir kviečiame žmones ateiti. Nuo rezervo lygio priklauso ir žinučių intensyvumas. Labai paprašyčiau visų nesupykti, jeigu mes siunčiame žinutę arba skambiname ir kviečiame ateiti, vadinasi, tikrai reikia.

G.JAKAVONIS: Kiek maždaug sukaupta centre atsargų? Litrais, tonomis skaičiuojate?

G.BAKUČIONIS: Mes skaičiuojame vienetais. Privalome turėt nuo 800 iki 1200.

D.TUMŠYS: Kraujo donorystė susidomima tada, kai nelaimė paliečia mūsų artimuosius ar įvyksta koks rezonansinis atvejis. Tačiau kova dėl žmonių gyvybės ir sveikatos vyksta kasdien, kasdien maždaug 150 žmonių Lietuvoje yra perpilami kraujo komponentai. Kad toks poreikis būtų patenkintas, reikia apie 300 donorų. Padauginkite iš metų dienų skaičiaus ir įsivaizduosite mastą. Tai yra didžiulis darbas. Nacionalinio kraujo centro ir kitų kraujo donorystės centrų misija būtent ir yra apsirūpinti tais komponentais. Tiesioginis kraujo perpylimas šiais laikais netaikomas. Kraujas skaidomas į atskirus komponentus, jie ir naudojami.

Labai svarbus tas solidarumas bet kuriame Lietuvos kampelyje. Donorystė paremta būtent bendruomeniškumu - kraujo centrai kviečia, žmonės atsiliepia. Proveržis didžiulis. Reikia pasidžiaugti, kad skandalai baigėsi ir proveržis įvyko jaunų žmonių dėka, nepaisant

> Lietuvoje buvo 47 proc. neatlygintinų donorų, dabar pasiekėme 74 proc., ir donorų vis daugėja
>
> Giedrius BAKUČIONIS
> Nacionalinio kraujo centro
> Donorystės skyriaus vedėjas

skleistos negatyvios informacijos. Skaičiuojama labai daug pirmą kartą kraujo duoti atėjusių donorų.

Kiekvienos kraujo tarnybos pagrindas yra vadinamasis reguliarusis donoras, kuris ateina 2-3 kartus per metus. Tada kraujo tarnyba gali jaustis rami. Ji gali planuoti, gali prognozuoti, dėl to labai svarbu tuos žmones išlaikyti. Kraujo centrų viešos akcijos irgi reikalingos. Statistika rodo, kad 60 proc. kraujo surenkama būtent per viešas akcijas - ar aikštėse, ar bendruomenėse, ar išvykose į kariuomenę, ar tuose pačiuose prekybos centruose.

G.JAKAVONIS: Iš kur toks žmonių solidarumas? Net 88 proc. duoda kraujo be atlygio. Mes gyvename liberalioje visuomenėje, kur viskas paremta pinigais. Mokinio krepšelis, švietimas, net kultūra jau pradeda skaičiuoti, apsimoka ar neapsimoka. O čia žmonės ateina neatlygintinai.

D.MIKUTIENĖ: Turbūt kraujo donorystė yra vienas iš tokių gerų pavyzdžių, kai nuo lyderių, nuo žmonių, turinčių visuomenės pasitikėjimą, nuo jų charizmos, gebėjimo visus telkti priklauso proveržis ir šios sistemos stabilumas. Visi puikiai tai suvokia. Vaistai yra vaistai, bet tai, kas yra kraujas ir kad kiekvienas jo turi, žino visi. Visi supranta, kas palaiko žmogaus gyvybę.

O dėl pinigų yra keletas galbūt nemalonių niuansų. Yra donorų, kurie aukoja. Šventas reikalas. Kita vertus, yra valstybė, kuri privalo užtikrinti šį procesą, nes tai yra ir įranga, ir logistika, ir visos kitos išlaidos, užtikrinančios, kad kraujas būtų atitinkamai paruoštas, atitinkamai transportuotas ir tinkamai ištirtas. Šioje situacijoje matau keletą nelabai gerų dalykų. Pirmiausia tai, kad kraujo donorystei skiriamos lėšos yra tikrai nepakankamos. Į šios programos finansavimą ir visas išlaidas įtraukta viena iš tokių eilučių, kaip valstybės deleguota funkcija. Turiu pasakyti, kad kiekvienais metais valstybės deleguotoms funkcijoms biudžete numatoma apie 150 mln. eurų. Bet tai ir būtinoji pagalba, ir ortopedija, ir imunoprofilaktikos programa, ir kt. Taip pat ir neatlygintinos kraujo donorystės propagavimas.

G.JAKAVONIS: Kas dešimtas vis dėlto kraujo duoda už pinigus. Koks portretas to, kuris prašo atlygio, ir to, kuris dovanoja?

V.MARKEVIČIUS: Pirmiausia tie, kurie ateina ir neatlygintinai duoda kraujo, yra patikimesni dėl savo socialumo. Jie - tam tikra prasme savanoriai. Tai savanorystės principas.

Donorus už pinigus skirstyčiau į tris grupes. Pati normaliausia grupė yra studentai (na, pritrūko kažkam). Šiek tiek ateina darbininkų, jiems irgi galbūt iki algos neužtenka. Trečia grupė yra tie, kurie labiau asocialūs (na, jiems labai reikia). Asocialių žmonių labai sumažėjo, tad kraujo švarumas, kraujo patikimumas labai pagerėjęs.

> Gyvename liberalioje visuomenėje, kur viskas paremta pinigais. O čia žmonės ateina neatlygintinai
>
> Gediminas JAKAVONIS
> Žalgirietis

G.JAKAVONIS: Kaip susiruošiama duoti kraujo? Sunku prikalbinti kolegą, draugą?

D.TUMŠYS: Kaip tik su keturiais bendradarbiais buvau šį trečiadienį. Sakau, dabar trumpam išeisiu duoti kraujo. Klausia: „O mes?“ Senovės Romos išmintis sako, kad geri pavyzdžiai patraukia. Savo pavyzdžiu ir dukras užkrėčiau, viena jau kelis kartus davė kraujo. Jaunesnioji nedavė, nes jos svoris per mažas. Jeigu jie būtų atėję dar kartą, ir rezultatas būtų kitas. Tų, kurie du kartus per metus davė kraujo, yra apie 20 proc.

Manau, kad vis dėlto turėtų būti skiriamas didesnis finansavimas informacijos sklaidai, turėtų atsirasti daugiau straipsnių apie kraujo donorystės naudą, pateikiami akivaizdūs konkrečių donorų pavyzdžiai.

G.JAKAVONIS: Mačiau ir dainininkų.

G.BAKUČIONIS: Mes tą patį darome. Vėl skelbiame turą per Lietuvą minėdami Pasaulinę kraujo donorų dieną. Mes stengiamės maksimaliai atskleisti žmonėms kraujo donorystės esmę, kviečiame visus ateiti. Prie to daug prisideda savivaldybės. Važiuojame visą vasarą, kur tik žmonės susiburia, stengiamės ir mes dalyvauti, kad kuo plačiau skleistume šitą idėją. Kol kas mūsų galimybės tik tokios, kiek galime skirti lėšų, skiriame ir sklaidai. Šiuo metu kaip tik visi trys kraujo centrai planuoja socialinę reklamą.

Kaip minėjau, pasinaudodami programėle „Mano kraujas“ donorai gali matyti savo kraujo kelią. Jie gali matyti, kada ir kur kraujo buvo paimta, kada tas kraujas ištirtas, paskui - kad yra atskiriami komponentai ir kraujas yra paruoštas transportuoti į ligoninę, ir ketvirtas kraujo kelio elementas - kai žmogus pamato, kad jo kraujas buvo panaudotas. Ir panaudotas labai konkrečioje vietoje - mes identifikuojame miestą. Mes nesakome ligoninės, bet tiesiog nurodome miestą. Tarkime, žmogaus, davusio kraujo Marijampolėje, kraujas gali būt panaudotas Utenoje.

G.JAKAVONIS: O nuo kelerių metų?

G.BAKUČIONIS: Galima sakyti, nuo 7 metų.

D.TUMŠYS: Kalbama apie donorus, gerus žmones, kurie padeda kitiems žmonėms.

G.BAKUČIONIS: Donoru galima tapti tik sulaukus 18 metų. Todėl mes siekiame, kad kuo anksčiau vaikui suprantama kalba viskas būtų paaiškinta, kad sulaukusiam 18 metų nebekiltų abejonių. Ir daugelio kitų šalių pavyzdžiai rodo, kad 18 metų sulaukę jaunuoliai duoda kraujo vien dėl to, kad patys sau ir aplinkiniams įrodytų, jog jie nėra svetimi, jog yra visuomenės dalis. Galų gale tai ženklas, kad aš sveikas, aš galiu duoti kraujo, nes

donoru gali būti tik sveikas žmogus. Jie yra pasiekę truputį kitą bendruomeniškumo lygį.

Nacionalinis kraujo centras į šituos dalykus žiūri labai rimtai. Ir įranga laboratorijose visiškai atnaujinta, balandžio mėnesį startavo mobilioji programėlė „Mano kraujas“. Siekiame ir donorams pasiūlyti lojalumo programų, kad jie galėtų grįžti dažniau, o ne vienąkart ateitų. Pvz., per 2015 metus 66 proc. visų atėjusiųjų tik kartą davė kraujo.

> Turbūt teks didžiųjų klinikų vadovams atsisakyti savo ambicijų, nes turi būti bendras Nacionalinis kraujo centras
>
> Dangutė MIKUTIENĖ
> Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininkė

Mūsų iniciatyva buvo priimtas įstatymas ir įkurtas Visuomenės sveikatos fondas. Nuo šių metų į fondą ateina lėšos iš alkoholio, tabako akcizų - 2016 metų sausio 1-ąjį buvo 1,6 mln. eurų. Sveikatos reikalų komitete norėjome įtvirtinti, kad būtų konkretus fiksuotas procentas nuo tabako ir alkoholio akcizų, deja, nepavyko.

Na, ir kitas dalykas - struktūra, infrastruktūra. Nenormalu, kai yra trys kraujo centrai ir jie tarpusavyje konkuruoja.

G.JAKAVONIS: Lietuvoj?

D.MIKUTIENĖ: Taip, Lietuvoj. Yra Nacionalinis kraujo centras, jis turi savo filialus, čia viskas gerai. Yra kraujo centrai prie Santariškių klinikų ir prie Kauno klinikų. Aš jau prieš keletą metų pamačiau, kad mūsų direktyva, kuri reguliuoja šitą sritį, buvo neteisingai išversta. Prie ligoninių negali būti kraujo centrų, gali būti tik kraujo bankai. Turbūt teks didžiųjų klinikų vadovams atsisakyti savo ambicijų, nes visų šitų ligoninių ir kraujo centrų steigėja yra Sveikatos apsaugos ministerija, visi turi būti pavaldūs vienam centrui. Turi būti bendras Nacionalinis kraujo centras su savo filialais prie tų ligoninių. Yra infrastruktūra, yra specialistai ir taip toliau, tada mes galėtume ne taip švaistyti lėšas.

Jeigu Nacionalinis kraujo centras paskelbė, kad jie važiuoja į kokį nors rajoną, rengia akciją, būtinai prieš dvi dienas iš kažkur sužinos ir atvažiuos kitos ligoninės kraujo centras. Tai nėra garbinga. Aš suprantu, kad galbūt kiekviena įstaiga turi didžiulį finansinį interesą, bet žmonės negalvoja apie finansinį interesą, kai duoda kraujo. Taigi bendra kraujo sistema, kraujo tarnyba turės būti sukurta.

> Asocialių žmonių labai sumažėjo, tad kraujo švarumas, kraujo patikimumas labai pagerėjęs
>
> Vilius MARKEVIČIUS
> Garbės donoras

Šiuo požiūriu Nacionalinis kraujo centras, būdamas visos Lietuvos kraujo centras, ir parodo, kad žmogus yra Lietuvos dalis, kad yra reikalingas visur: galbūt Klaipėdoje, galbūt Utenoje, galbūt Panevėžyje, galbūt Marijampolėje. Šitas aspektas donorams iš tikrųjų patinka, jie tai įvertino.

D.TUMŠYS: Donorystė pagal savo esmę - tai visuomenės solidarumas. Bet yra kertiniai dalykai, tokie kaip savanoriškumas, nes niekas negali priversti būti donoru. Žmogus būti donoru gali laisva valia. Kitas momentas - davimas neatlygintinai. Kitu atveju žmogaus kūnas tampa komercinio sandorio objektu. Tai labai svarbus etikos dalykas. O trečias dalykas yra donorystės anonimiškumas. Kad būtų išvengta naudos ieškojimo.

Taigi yra trys kertiniai dalykai: savanoriškumas, anonimiškumas ir neatlygintinumas.

G.JAKAVONIS: O kokios didžiausios problemos?

D.MIKUTIENĖ: Kaip ir visame sveikatos sektoriuje - finansavimas. Be to, teisingai buvo pasakyta, kad apie donorystę kalbėti reikia nuo pat darželio, diegti vaikams sveikos gyvensenos principus, nes tik sveikas žmogus gali būti geras donoras.

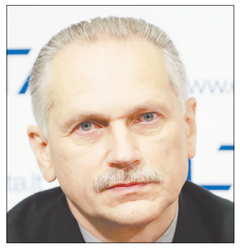

dami 70-metį buvome ir „Protų mūšį“ suorganizavę su žurnalistais, su visuomenės atstovais, su donorų draugijomis. Neseniai vyko dviejų dienų mokslinė-praktinė konferencija apie kraujo donorystę. Kvietėme iš visos Lietuvos gydytojus, buvo lektorių iš užsienio (didžioji dalis, net 18). Žmonės tikrai pasisėmė labai daug informacijos, daug sužinojo, pasitarė, ką turėtų daryti toliau.

D.TUMŠYS: Kraujo donorystės finansavimo, skaidrumo ir valdymo problemos visada yra aktualios, visada reikia siekti, kad tas problemas išspręstume kuo greičiau, be inercijos. Komunikacija, bendradarbiavimas yra visiška sėkmė. Manome, kad nuo Europos Sąjungos pažangių šalių mes šiek tiek atsiliekame pagal tam tikrus statistinius punktus, bet praeis keleri metai ir mes galime sukurti tvarią, efektyvią kraujo donorystės sistemą. Manau, kad visuomenė tam yra subrendusi, donoryste pirmiausia turi pasitikėti žmonės, o tas pasitikėjimas yra kaip didelis avansas. Manau, kad galima įveikti daugybę problemų ir pasiekti puikių rezultatų.

D.MIKUTIENĖ: Buvo pasakyta daug racionalių minčių, iš tiesų tai yra skaidrumas, viešinimas, viešumas, visuomenės švietimas, sutelktumas, žinoma, struktūra, infrastruktūra, viską vienijanti bendra sistema. Be abejonės, reikėtų įvertinti ir tai, kad ši sritis yra ypač jautri, sakyčiau, ir nacionalinis saugumas priklauso nuo to, kaip veiks šita sistema. O ji turi veikti kaip laikrodėlis.

Tik siūlyčiau dar pasitikrinti, pabandyti, parepetuoti ekstremalias situacijas. Mes dabar gyvename palyginti ramiu laikotarpiu, aplink mus vyksta įvairūs procesai, bet puikiai suprantame, kad jeigu bus ekstremali situacija, mes atsidursime tame smaigalyje ir mums reikės būti ledlaužiu, reikės labai greitai ir tiksliai viską padaryti. Aš ir linkiu visiems - ir donorams, ir Donorų asociacijai, ir Lietuvos žmonėms, ir Nacionaliniam kraujo centrui - meilės, vilties, tikėjimo, darniai dirbti ir viliuosi, kad pasieksime tinkamų rezultatų.

V.MARKEVIČIUS: Buvo paminėti švietimas, edukacija nuo mažumės. Kitas opus dalykas - priekabių ieškojimas. Turiu galvoje kalbas, esą jūs, donorai, viską dėl pensijos darote. Aš galiu tos pensijos nesulaukti, aš ne dėl pensijos tai darau. Arba tas neskaidrumas - tai pavagia, tai parduoda kažkam, tokios žemiausio rango, žemiausio lygio paskalos. Dabar jų mažai, bet jos vis tiek kibirkščiuoja, maži spirgai šokinėja, nors tu ką. Jei šitie dalykai išnyktų, tada, mano galva, būtų viskas gerai.

Parengė Jovita MILAŠIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje
www.suzalgiriu.lt

Panevėžio medžioklės draugija (1921-1940)

Vakar, lapkričio 3 d., buvo minima Šv.Huberto - medžiotojų globėjo - diena. Žvėrių medžiojimas Lietuvoje turėjo gilias tradicijas. Savo medžioklės plotus turėjo ir Lietuvos prezidentas Antanas Smetona. Jo plotai buvo Kauno apylinkėse, Davalgonių miške. Prezidentas medžiodavo ir savo gimtinėje Ukmergės krašte. Gilios medžioklės tradicijos buvo ir Panevėžio krašte. Tiems reikalams reglamentuoti buvo kuriamos medžioklės draugijos.

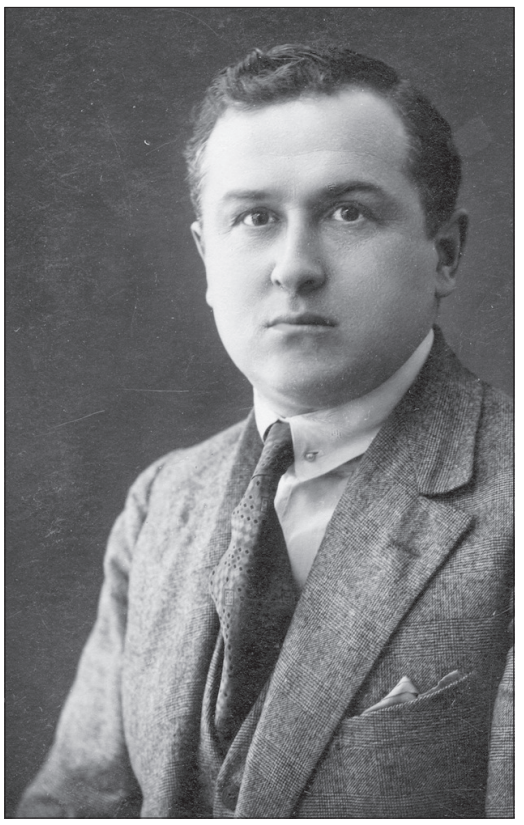

▶ **Notaras Algirdas Moigis - vienas iš draugijos vadovų**

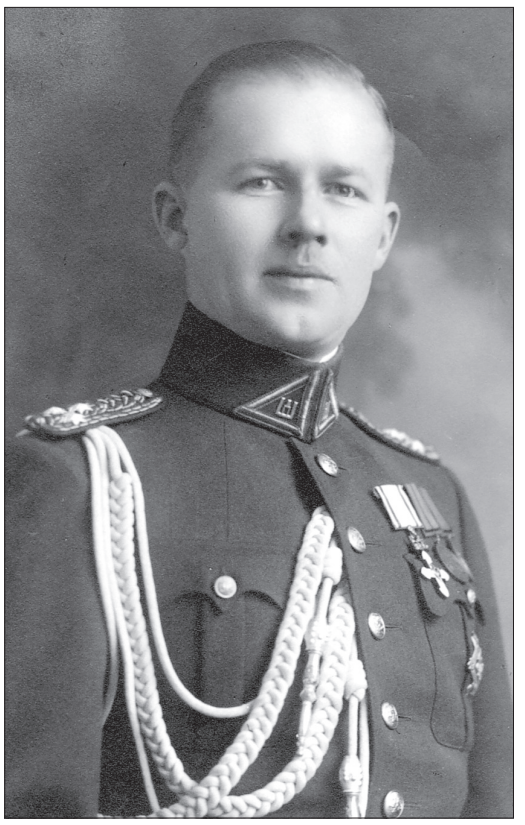

▶ **Kapitonas Juozas Rinkevičius - Panevėžio medžioklės draugijos iždininkas**

▶ **Generolas Pranas Tamašauskas - Panevėžio medžioklės draugijos garbės teismo narys**

Panevėžio kraštotyros muziejaus rinkinių nuotr.

Panevėžio medžioklės draugija įsteigta 1921 m. liepos 1 d. Kitaip buvo vadinama Taisyklingos medžioklės ir žūklės draugija. Draugijos tikslas buvo rūpintis medžiokle ir taisyklingu medžioklės vykdymu, kelti medžioklės ir šaudymo sportą, prisidėti prie gyvosios gamtos išsaugojimo. Svarbus punktas buvo gyvosios gamtos išsaugojimas. Kartu reikėjo rūpintis ir gyvūnų veisimu savo medžioklės plotuose. Draugija nuomojo medžioklės plotus iš valstybės ir privačių asmenų. Draugija nustatydavo medžiojimo taisykles. Jos buvo privalomos visiems draugijos nariams. Medžioklė neturėdavo tapti verslo ir pasipelnymo šaltiniu. Tas, kuris paversdavo medžioklę verslu, buvo šalinamas iš draugijos narių. Draugijos nariai buvo mokomi ir rengiamos šaudymo pratybos. Draugija turėjo antspaudą su užrašu „Panevėžio medžioklės draugija“. Draugijos veikimo plotas buvo visa Panevėžio apskritis. Buvo draugijos valdyba, revizijos komisija ir garbės teismas. Jie renkami vieniems metams visuotiniame susirinkime. Kadencija būdavo vienų metų. Draugijos valdybą sudarė 5 asmenys ir 3 kandidatai. Joje buvo renkamas pirmininkas, vicepirmininkas, iždininkas, revizorius ir vienas narys. Valdybos nariai juos rinkdavo iš savo gretų. Valdybos posėdžiai buvo šaukiami ne rečiau kaip kartą per mėnesį. Visi klausimai sprendžiami valdyboje paprasta balsų dauguma. Revizijos komisija buvo sudaryta iš 3 narių ir 2 kandidatų. Ji tikrindavo valdybos narių prasižengimus. Garbės teismas renkamas iš 3 narių ir 2 kandidatų. Garbės teismo nariai nagrinėdavo įvairius pažeidimus. Jų sprendimai buvo neskundžiami. Jeigu draugijos narys neklausydavo garbės teismo sprendimo, jis buvo šalinamas iš draugijos narių. Teismo posėdyje dalyvaudavo teisėjai, asmuo, kuris buvo svarstomas, liudininkai ir ekspertai. Išlaidas apmokėdavo draugija arba teisiamas asmuo.

> ▶ Medžioklė neturėdavo tapti verslo ir pasipelnymo šaltiniu. Tas, kuris paversdavo medžioklę verslu, buvo šalinamas iš draugijos narių

Draugija nustatydavo medžiojimo taisykles, ji rūpinosi kova su žalingais gyvūnais. Prie žalingų gyvūnų buvo priskiriami kai kurie plėšrieji gyvūnai. Draugija galėjo turėti savo šunynus ir žuvų ūkius. Ji rengdavo šaudymo pratybas. Paprasti ir visuotiniai susirinkimai turėjo būti šaukiami ne rečiau kaip kartą per metus. Draugijoje buvo tikrieji nariai ir garbės nariai. Garbės nariais buvo ypač draugijai nusipelnę asmenys. Jie gaudavo neterminuotus nario bilietus. Rinkti garbės nariais rekomenduodavo valdyba ir juos tvirtindavo visuotinis susirinkimas. Garbės nariams nereikėjo mokėti ir nario mokesčio. Valdyba įteikdavo draugijos nario bilietus. Jos nariais galėjo būti ir svetimšaliai, jeigu jie turėjo leidimą metus gyventi Lietuvoje ir turėjo vidaus reikalų ministro leidimą. Kandidatai į draugijos narius buvo siūlomi valdybos ir priimami visuotiniame medžioklės draugijos narių susirinkime. Du rekomenduojantys asmenys būtinai pristatydavo kandidato charakteristikas. Iš viso buvo reikalinga penkių narių rekomendacijos. Draugijos nariu galėjo būti 21 metų sulaukęs asmuo. Kiekvienas įstojęs gaudavo nario bilietą. Galima buvo priimti ir 18 metų, bet už tokius asmenis turėjo būti laiduotojas. Buvo priimami ir kandidatai. Už juos balsuodavo susirinkime, ne mažiau kaip pusė dalyvavusiųjų susirinkime, ir tada jie tapdavo tikraisiais nariais. Draugijos nariai, laiku nesumokėję draugijos mokesčio, buvo laikomi išstojusiais. Vienkartinis įstojimo mokestis buvo 35 litai, o metinis mokestis - 30 litų. Panevėžio medžioklės draugija priklausė respublikinei draugijai ir nuo kiekvieno draugijos nario mokėdavo po 8 litus respublikinei draugijai.

Draugija ypač aktyviai pradėjo veikti 4-ajame dešimtmetyje. Panevėžio medžioklės draugija perregistruota 1936 m. birželio 19 d. 1937 m. priimti šios draugijos įstatai. Pirmuoju draugijos pirmininku tapo atsargos pulkininkas Jonas Laurinaitis, vicepirmininku - pulkininkas leitenantas Jonas Andrašiūnas, iždininku - kapitonas Juozas Rinkevičius, sekretoriumi - Kriminalinės ir saugumo policijos Panevėžio apygardos valdininkas Vytautas Bliumfeldas, nariu - notaras Algirdas Moigis. Buvo išrinkta ir revizijos komisija: pirmininkas Jonas Kabelis - valdininkas ir 2 nariai: Lučkauskas Steponas - girininkas ir Teofilis Butkevičius - valdininkas. Buvo net garbės teismas. Jo pirmininku išrinktas Panevėžio apygardos teismo pirmininkas Romanas Cerpinskas, sekretoriumi - advokatas Antanas Milčius ir teisėju - atsargos generolas Pranas Tamašauskas. Draugija galėjo būti paleista tik trijų ketvirtadalių narių sprendimu.

Draugijai priklausė gana daug pasiturinčių asmenų. Nemažai jų ėjo atsakingas pareigas. Jie užsiėmė ir visuomenine veikla. Buvo renkamos aukos įvairiomis progomis. 1938 m. medžiotojų draugijos nariai Ginklų fondui paaukojo 300 litų.

1939 m. sausio 1 d. draugija turėjo 153 narius. 1939 m. kovo 26 d. perrinkta valdyba. Pirmininku išrinktas pulkininkas leitenantas Pranas Kaunas, vicepirmininku - notaras Algirdas Moigis, iždininku - Jonas Kabelis, sekretoriumi - Vytautas Bliumfeldas. Valdybos nariu - ūkininkas Jasinskas Leonas. Draugijos būstinė buvo įsteigta Vasario 16-osios, Nr.23. 1940 m. kovo 3 d. pirmininku išrinktas švietimo inspektorius Jonas Skučas.

Medžioklės draugijai priklausė daug įtakingų ir žinomų panevėžiečių. Draugija atliko savo vaidmenį keliant medžioklės kultūrą. 1940 m., Lietuvai netekus Nepriklausomybės, draugijos veikla buvo sustabdyta.

Elena MARKUCKYTĖ,
Donatas PILKAUSKAS